

Девесилът - подправка и медицинско растение

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив; доц. д-р Цветанка Динчева, ИЗК "Марица" в Пловдив

Дата: 24.06.2021 Брой: 6/2021

Девесилът (Levisticum officinale Koch), известен още с имената селим, леошян, левуцян, русалин, се отглежда в страната като подправна култура и медицинско растение. Като подправна култура е разпространено в северна България. Употребяват се всички части на растението - листа, стъбла, корени, семена. Свежите листа и дръжките са богати на етерични масла, витамини, минерални соли и други съставки. За подправка листата се изсушават и съхраняват в хартиени пликове или се замразяват в полиетиленови торбички. Замразените листа по-дълго запазват специфичният аромат на девесила. Маслото се извлича от корените и от листата на растението.

Девесилът е многогодишно тревисто растение, което образува листна розетка на височина 50-60 см до 1,50 м, коренище с дължина 26-30 см и дебелина 1-2 см. Листата са едри, тъмнозелени, лъскави и подобни на целината. През първата година се образува листна розетка, а през втората и следващите години – листната розетка се разширява и се образуват цветоносно стъбло, цветове и семена. Теглото на 1000 семена е около 3 г, като в 1 кг се съдържат 330 000-350 000 броя семена. Кълняемостта им е 83-86% и се запазва 3-4 години.

Не са селектирани сортове от тази култура. Отглеждат се местни популации.

Културата се размножава по два начина: чрез семена и вегетативно чрез разделяне на коренищата.

При използване на семена за създаване на ново насаждение е препоръчително предварително да се произведе разсад. Културата реагира най-добре на отглеждане във форми за гъст разсад с размери 51,5/32,5 см. Подходящ субстрат е смес от торф и перлит в съотношение 1:1 об./об. **За един декар са необходими 1,0-1,5 кг семена.** Сеитбата на семената се извършва в края на март, в неотопляеми култивационни съоръжения. Семената поникват от 6 до 21 дни в зависимост от температурата и влагата в субстрата. Растенията изискват оптимална температура 18⁰С и влажност на субстрата 80% от ППВ. Те са готови за засаждане на полето в началото на месец юни. Разсадът е с височина около 14 см и има 3-4 същински листа.

Разделянето на коренища се извършва в началото на вегетацията през пролетта. С бел се изважда коренището и се разделя на няколко части, които да имат запазени растежни върхове и коренчета. Растенията се използват за гарниране на посева. Изкопава се дупка, където се поставя разделената част от коренището и почвата добре се притъпква. Задължително трябва да се осигури поливане за успешното им прихващане.

Схеми на отглеждане

Подходящи схеми за отглеждане на девесил на полето на големи площи са на редове, с разстояние между тях 80 см и между растенията в реда 30 см (80/30 см) или на две ленти на равна повърхност, при разстояние от 120 см, между двете лентите разстоянието е 60 см, а между растенията в реда 50 см (120+60/50 см). На малки площи или в градината се засажда на един ред, като разстоянията между растенията в реда е 30-40 см.

Девесилът не е претенциозен към почвата, но предпочита пясъкливо-глинестите почви със слънчево изложение. Не обича сенчести места.

Грижи през вегетацията

За получаване на високи добиви от листна маса е необходимо да се извършва редовно окопаване на почвата, премахване на плевелната растителност, торене и поливане на растенията.

Торене

През първата година от създаване на насаждението е препоръчително трикратно подхранване на растенията в интервал 15 дни от средата на юни до средата на юли с минерални торове (N:P:K), по следната схема: почвено I - 5:5:10 ; II - 5:5:10; III - 5:0:10; листно – Кристалон 18:18:18 и в края на вегетацията, предзимно да се внася Лумбрикал (органичен тор, вермикомпост), в норма 500 л/дка. През втората година за торене на културите добри резултати дава употребата на минерални торове: Амониев нитрат – 30 кг/дка, Троен суперфосфат – 40 кг/дка, Калиев нитрат 25 кг/дка и Лумбрикал – 500 л/дка. За торене на културите през третата година се препоръчва употребата на същите торове: Амониев нитрат – 30 кг/дка, Троен суперфосфат – 80 кг/дка, Калиев нитрат 50 кг/дка, Лумбрикал – 500 л/дка.

Поливане

Най-удачно е поливането на растенията да се извършва посредством капкова система, с препоръчителна поливна норма 30-40 куб.м./дка.

Необходимо е през вегетацията периодично да се почистват пожълтелите листа и цветоносите.

Цветоносите се формират на втората година. Те трябва да се оставят, когато растенията се отглеждат за семепроизводство. Растенията цъфтят през юни - юли, а семената узряват през юли - август. Добивът от семена при семепроизводствен посев е 30-40 кг/дка.

Вегетацията на растенията започва рано на пролет и завършва в края на октомври. Преди вегетацията, с първото окопаване на растенията за разрохкване на почвата се внася азотния тор. В началото на ноември се извършва окопаване с внасяне на калиев, фосфорен и органичен тор, с което растенията се подготвят за презимуване. През зимата надземната част изсъхва. Напролет, при появата на нови листа се извършва почистване на изсъхналите части.

Беритби и продуктивност на едно растение

През първата година от създаване на насаждението от девесил се извършват четири беритби на листна маса в стопанска зрялост. Беритбата на листата започва три месеца след засаждане на растенията. Втората беритба трябва да се извърши месец по-късно след първата. През първата година от създаване на насаждението едно растение формира около 70 листа в стопанска зрялост, с маса 0,80 кг. Вегетацията на втората и третата година започва от началото или средата на март, а началото на беритбата е от две седмици до месец по-късно в зависимост от климатичните условия. През втората и третата година се

извършват шест-седем беритби. Едно растение формира около 122 листа в стопанска зрялост, с маса 1,52 кг. Беритбата на листата се извършва в интервал 15-20 дни, когато листните дръжки достигнат дължина 20-30 см, и се завързват на връзки както магданозът. При добри грижи при отглеждане на девисил се получава по 3-4 тона свежа надземна маса от декар, но може да се реализират и по-високи добиви при спазване на препоръчани схеми на торене с подходящи торове.

Девесилът има интензивен специфичен силен и отличителен аромат и е подходяща подправка за много ястия. Растението се е използвало в народната медицина и за приготвяне на любовни еликсири.

Пътешествениците през Средновековието имали по-практично приложение. Те пълнели обувките си с листата, за да маскират неприятните миризми, а от отвара от коренищата и листата ставал ефикасен дезодорант за тялото. Вероятно растението е било по-полезно като ароматизатор, като се има предвид колко рядко са се къпели хората по онова време. В медицината девесилът намира широко приложение. Настойка от корените на растението има тонизиращо действие върху стомашно-чревния тракт, стимулира дейността на жлъчката, редуцира образуването на газове, отстранява стомашните колики, подобрява апетита. Растението оказва положително тонизиращо влияние върху организма, стимулира функциите на нервната и сърдечно-съдовата система. Използва се при лечение на хроничен гастрит, колит, жлъчни и бъбречни колики, лека степен на хипертония и за пречистване на организма.